

Hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Việt Nam

Dương Quang Điện¹

Tóm tắt: Hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Việt Nam xuất phát từ tinh thần “cứu khổ cứu nạn”, “tích đức hành thiện” của Phật giáo. Ngay từ buổi đầu du nhập vào Việt Nam, đặc biệt từ thời Trần với Thiền phái Trúc Lâm Yên Tử, Phật giáo đã nhập thế vào nhân gian. Phật giáo phục vụ nhân gian với phương châm “phục vụ chúng sinh là cúng dường chư Phật”. Trong hơn 35 năm qua, Phật giáo Việt Nam có nhiều đóng góp trong hoạt động từ thiện xã hội. Để nâng cao hơn nữa hiệu quả của hoạt động từ thiện xã hội, Phật giáo Việt Nam cần nâng cao nhận thức về công tác từ thiện, có chương trình và kế hoạch hoạt động từ thiện dài hạn, nâng cao nghiệp vụ hoạt động từ thiện.

Từ khóa: Hoạt động từ thiện xã hội; Phật giáo; Việt Nam.

Abstract: Charitable activities by Vietnamese Buddhists and Buddhist Sangha are originated from the spirit of “helping the miserable and those who encounter hardships or bad fortune”, “cultivating virtue and practicing good deeds” of Buddhism. Right after entering Vietnam, and especially since Tran dynasty with the Truc Lam Yen Tu Zen sect, Vietnamese Buddhism has been well integrated into human life. It serves life with the motto “to serve the living beings means to make offerings to Buddha”. Over the past 35 years, the Vietnamese Buddhists and the Sangha have made many contributions with their social and charitable activities. So as to further enhance the efficiency of the activities, they need to enhance their awareness of charitable activities, to have long-term programmes and plans, as well as boost the skills in performing the activities.

Keywords: Charitable activities; Buddhism; Vietnam.

1. Mở đầu

Trong suốt chiều dài lịch sử, Phật giáo Việt Nam luôn thể hiện tinh thần nhập thế hành đạo, thường xuyên tổ chức các hoạt động từ thiện nhằm giúp đỡ những mảnh đời bất hạnh trong xã hội. Hoạt động từ thiện không chỉ thể hiện tinh thần từ bi, cứu khổ, cứu nạn, mà còn biểu hiện chức năng hỗ trợ xã hội của Phật giáo: giúp đỡ con người bằng các liệu pháp tinh thần (như cúng bái, cầu nguyện, tin tưởng...) và vật chất. Bài viết này phân tích thành tựu trong hoạt động từ thiện xã hội và đề xuất một số

giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động từ thiện của Phật giáo Việt Nam.

2. Thành tựu trong hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Việt Nam

Thời điểm năm 2012, Giáo hội Phật giáo Việt Nam có 65 năm Tuệ Tĩnh đường, 655 phòng phát thuốc chữa trị y học dân tộc, một phòng khám đa khoa; các cơ sở này đã hoạt động một cách có hiệu quả, khám và

---

¹ Thạc sĩ, Thích Thanh Điện, Học viện Phật giáo Việt Nam. ĐT: 0904801958. Email: duongquang58@gmail.com

phát thuốc trị giá trên 5 tỷ đồng/năm. Chương trình phát triển Tuệ Tĩnh đường đang mở rộng mạng lưới xuống các quận, huyện trong cả nước.

Hiện nay, Giáo hội Phật giáo có 165 lớp học tình thương và 16 cơ sở nuôi dạy trẻ bán trú, nhà nuôi trẻ mồ côi, khuyết tật. Cả nước hiện có 6.467 em theo học các lớp tình thương này. Tuy nhiên, lực lượng giáo viên do tăng, ni, phật tử đảm trách còn hạn chế. Để giải quyết khó khăn này, Ban Từ thiện xã hội Trung ương đã tổ chức khóa bồi dưỡng nuôi dạy trẻ cho 92 tăng, ni, phật tử học viên. Ban cũng phối hợp với Trường Đào tạo cán bộ y tế trung cấp của Tp. Hồ Chí Minh mở lớp cán bộ y tế sơ cấp thời gian học 1 năm cho 250 tăng, ni, phật tử cả nước theo học và đào tạo 98 lương y Tuệ Tĩnh đường. Điều đó tăng cường hiệu năng hoạt động về y tế và từ thiện xã hội, nhằm góp phần chia sẻ gánh nặng cho xã hội và nhân dân trên tinh thần từ bi của Phật giáo.

Bằng tinh thần từ bi cứu khổ của Phật giáo và đạo lý “bầu ơi thương lấy bí cùng” của dân tộc Việt Nam, các tăng, ni, phật tử cả nước đã nỗ lực: cứu trợ đồng bào bị lũ lụt tàn phá thuộc các tỉnh miền Bắc, miền Trung và đồng bằng sông Cửu Long; thăm và tặng quà cho đồng bào dân tộc các tỉnh Tây Nguyên, Tây Bắc; cứu trợ những nạn nhân động đất ở Đông Nam Á, sóng thần và động đất tại Nhật Bản; ủng hộ nhân dân Cuba anh em; ủng hộ nạn nhân nhiễm chất phóng xạ ở chernobyl, Liên Xô (cũ); xây dựng nhà tình nghĩa, tình thương; ủng hộ chiến sĩ biên phòng, hải đảo; thăm viếng thương bệnh binh và bệnh nhân nghèo khó tại các bệnh viện, trại tâm thần, nhà dưỡng lão; chữa trị cho bệnh nhân nhiễm

HIV/AIDS; xây giếng, mổ mắt, tặng xe lăn và xe đạp, tặng học bổng cho người nghèo; xây cầu bê tông, đắp đường giao thông nông thôn; hiến máu nhân đạo, đóng góp quỹ vì người nghèo, học sinh hiếu học, giúp phụ nữ nghèo vượt khó; mổ trị bệnh tim nhi; phát quà Tết, quà Trung thu cho các cháu thiếu nhi; cung cấp bữa ăn từ thiện cho bệnh nhân nghèo tại các bệnh viện, phòng khám đa khoa...). Trong 30 năm (1981 - 2011) hoạt động từ thiện thu được kết quả to lớn, ước đạt 2.020 tỉ đồng [2, tr.394-395].

Giáo hội Phật giáo tuy không đóng góp trực tiếp vào quá trình phát triển kinh tế - xã hội nhưng đã có sự tác động tích cực đến quá trình phát triển kinh tế - xã hội của đất nước; góp phần ổn định đời sống tâm linh, tâm lý yên tâm, an lạc cho người dân để họ xây dựng và chăm lo cho đời sống kinh tế gia đình.

Phật tử các cấp tích cực tuyên truyền nhằm hạn chế việc chi phí cho các nghi lễ tốn kém (như cúng giỗ, giết trâu bò để cúng Giàng, cúng thần linh, cúng ma...) để xây dựng đời sống kinh tế, khắc phục và vượt qua các khó khăn trước mắt, ổn định sản xuất và phát triển kinh tế lâu dài. Phật giáo dạy rằng: khi có tiền thì mỗi gia đình, cá nhân phải biết chi tiêu đời sống hằng ngày, một phần tiết kiệm để phòng bất trắc hoặc tình huống bất thường xảy ra và một phần vốn để kinh doanh, đầu tư sinh lãi. Các tăng, ni, phật tử động viên nhân dân đoàn kết giúp đỡ nhau. Ở nhiều nơi, bà con có các chương trình tương trợ vốn, hùn vốn, giúp đỡ nhau trong sản xuất với sự tham gia của các phật tử. Phật giáo đã làm cho đời sống kinh tế - xã hội có những thay đổi nhất định, không ít trường hợp người dân thoát

nghèo, trong đó có một bộ phận vươn lên làm ăn no đủ. Trong hoạt động từ thiện, ngày càng xuất hiện nhiều chùa tiêu biểu:

Chùa Diệu Giác tọa lạc ở số 6/10 đường Trần Nãi, phường Bình An, quận 2, Tp. Hồ Chí Minh. Chùa do Ni trưởng Thích nữ Diệu Không thành lập năm 1971. Trụ trì chùa hiện nay là Ni sư Thích nữ Như Trí. Chùa thành lập nhà tình thương Diệu Giác (25/8/1989) trong khuôn viên chùa. Đối tượng chính của nhà tình thương là trẻ em mồ côi. Hiện nay, số lượng trẻ thiếu may mắn đến với nhà tình thương chùa Diệu Giác là 166 cháu, trong đó có 53 nam và 63 nữ, cháu nhỏ nhất là 01 tháng tuổi, lớn nhất là 16 tuổi. Tất cả các cháu đều được tới trường học. Tổng số lượng trẻ đang theo học các trường là 86 cháu. Trong đó trẻ học cấp I là 47 cháu, trẻ học cấp II là 28 cháu. Ngoài việc học ở trường, trẻ còn được học thêm, phụ đạo những môn yếu, được đến trường quốc tế để học tiếng Anh và kiến thức xã hội. Bên cạnh việc cho các cháu học phổ thông, nhà tình thương còn tạo điều kiện cho các cháu học nghề theo nguyện vọng để giúp các cháu có việc làm ổn định khi đến tuổi ra đời, như: mở xưởng in, xưởng may, thêu. Tổng số lượng trẻ học nghề tại nhà tình thương là 20 cháu. Tổng số các cháu trưởng thành ra ngoài xã hội, có gia đình và công việc ổn định là 12 cháu.

Chùa Lâm Quang tọa lạc tại số 301 bên Bình Đông, phường 14, quận 8, Tp. Hồ Chí Minh. Cơ sở từ thiện xã hội của chùa được thành lập từ năm 1990 bởi sư cô Thích nữ Huệ Tuyền (hiện đang là người trụ trì). Chùa Lâm Quang nhận tất cả các cụ già là nữ (tuổi từ 55 - 80), không người thân, đặc biệt là những cụ bị bệnh tật. Trong 17 năm

qua đã có 115 cụ sống tại chùa. Trụ trì chùa Lâm Quang, Ni sư Thích nữ Huệ Tuyền cho biết: chùa chỉ chăm sóc chứ không có lương y; mỗi khi có người trở bệnh, chúng tôi sẽ đưa đến bệnh viện và thanh toán viện phí. Sư cô Diệu Sơn, người gắn bó với các cụ chia sẻ: chăm người già đã vất vả, chăm hàng mấy chục cụ già mắc bệnh càng vất vả hơn nhưng điều quan trọng nhất là động viên chăm sóc sao cho các cụ vui; đó chính là mục đích, công việc của mình. Không chỉ chăm sóc, khi ai đó qua đời, việc hậu sự cũng được nhà chùa lo tươm tất. Một cụ chia sẻ: ai già mà không ra đi, hơn nữa chúng tôi lại có bệnh. Nếu không có các sư cô, nhiều người trong chúng tôi có lẽ đã chết từ lâu rồi.

Chùa Thiên Quang ở Dĩ An, tỉnh Bình Dương được thành lập năm 2012. Tại đây những người khiếm thị không chỉ được nghe giảng về Phật pháp mà còn được học chữ nổi. Một tháng một lần, chùa tổ chức khóa tu học *Một ngày an lạc*. Chương trình kéo theo sự tham gia của sinh viên các trường đại học ở Tp. Hồ Chí Minh (Đại học Bách khoa, Học viện Hành chính, Đại học Nông lâm, Đại học Quốc gia, Đại học sân khấu và Điện ảnh) và nhiều học sinh phổ thông khối lớp lớn và tình nguyện viên các câu lạc bộ. Số người tham dự khóa tu học ngày một đông, trung bình mỗi tháng có trên 500 người, nhiều đợt có 800 - 1.000 người. Những người mù gọi chùa Thiên Quang là Tổ đình của những người khiếm thị. Chùa Thiên Quang từng tặng sách giáo khoa bằng chữ nổi cho học sinh tại hai trung tâm nuôi dưỡng học sinh khiếm thị của Công giáo: Trung tâm Ánh Sáng (Bình Thuận), Trung tâm Vi Nhân (Buôn Ma

Thuật, Đắc Lắc). Riêng các em khiếm thị ở Trung tâm nuôi dạy trẻ khuyết tật Đồng Nai do tham gia tu học định kỳ hằng tháng nên thường xuyên nhận được sách vở, quà từ thiện và học bổng cho học sinh giỏi.

Hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo luôn hướng về nông thôn, nơi có tới 70% cư dân sinh sống. Giới tăng, ni, phật tử đã xây cầu, làm đường ở địa bàn vùng sâu, vùng xa; trao nhà tình nghĩa và tình thương cho các đối tượng xã hội; cấp học bổng cho học sinh gặp hoàn cảnh khó khăn đến trường; khám và cấp thuốc miễn phí cho bà con nghèo; thường xuyên ủng hộ người dân ở vùng bão lụt, thiên tai tàn phá. Thông qua các hình thức từ thiện xã hội, Phật giáo kết nối với nhiều tổ chức, cá nhân tham gia ủng hộ, tạo nên tính liên kết xã hội rộng rãi. Ý nghĩa của điều này là khơi dậy lòng nhân ái, phát huy giá trị nhân bản, hình thành lối sống cao đẹp trong nhiều tầng lớp xã hội khác nhau. Trong giai đoạn 2002 - 2009, phòng khám đa khoa từ thiện Long Bửu đã khám và phát thuốc miễn phí cho 200.000 bệnh nhân nghèo, không chỉ trong tỉnh Bình Dương mà còn ở nhiều tỉnh thành khác. Trong 5 năm qua, phòng khám đã khám, điều trị, cấp thuốc miễn phí cho nhiều đối tượng xã hội, tặng trang thiết bị cho cơ sở y tế ở các địa phương nghèo với tổng giá trị trên 8,5 tỷ đồng [2, tr.439-440].

3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động từ thiện của Phật giáo Việt Nam

Thứ nhất, nâng cao nhận thức về công tác từ thiện. Hoạt động từ thiện thường được nhiều người hiểu một cách đơn giản là

đem quà cứu trợ (tiền, lương thực, quần áo...) đến cho người nghèo, hoặc người dân gặp thiên tai. Việc làm này giúp người dân, vượt qua cơn hoạn nạn tức thời (nhất là đối với người dân gặp thiên tai) nhưng chưa đem lại sự thay đổi tận gốc rễ. Người nghèo thường có tư tưởng ỷ lại, trông chờ vào sự cứu trợ của các tôn giáo và các đoàn thể, cơ quan nhà nước. Hiện tại, có nhiều hình thức từ thiện giúp người dân khắc phục tư tưởng thụ động, chờ đợi được nhận quà. Ở Tây Nguyên, nhà chùa tổ chức cho người dân canh tác cà phê và trả lương theo đợt để khuyến khích người dân tham gia sản xuất, có vốn tích lũy. Đồng bào theo Phật giáo Nam tông Khmer được nhà sư phổ biến khoa học kỹ thuật canh tác mới, thay đổi mùa vụ cây trồng tăng năng suất lao động. Ở nông thôn vùng đồng bằng sông Hồng, người dân trong Hội Vãi hoặc trong đạo tràng hùn vốn giúp nhau sản xuất... Đây chính là biện pháp “cho cần câu thay vì cho con cá”.

Trong hoạt động từ thiện cần quan tâm đến vấn đề xã hội. Thời gian tới cần chú ý hơn nữa đến những vấn đề an sinh xã hội, vệ sinh môi trường, xây dựng nông thôn mới. Các phật tử phải nói không với thực phẩm bẩn, chất cấm trong chăn nuôi, vì đó là những việc làm dẫn đến chết người, vi phạm giới răn của Phật giáo. Mỗi ngôi chùa dù ở thành thị hay nông thôn nên tận dụng đất đai để trồng rau sạch. Chùa ở nông thôn nếu có đất đai rộng phải có vườn rau sạch. Ở đó có thể có quầy rau sạch bán cho người dân.

Nên xem hoạt động từ thiện xã hội là một nguồn lực và phải biết phát huy nguồn lực này để nó sinh lãi. Ngày nay công tác từ

thiện đã là một nghề, người đứng ra vận động từ thiện đồng thời cũng là người chủ dự án, phải có chuyên môn, nghiệp vụ cao.

Thứ hai, xây dựng các chương trình, kế hoạch dài hạn và ngắn hạn trong hoạt động từ thiện. Trong 35 năm qua kể từ khi Giáo hội Phật giáo Việt Nam thành lập, hoạt động từ thiện của Phật giáo Việt Nam vẫn theo kiểu “mạnh ai nấy làm”, mà chưa có chương trình, kế hoạch dài hạn và ngắn hạn. Hoạt động từ thiện rất thụ động, chưa vận động được sức mạnh của tập thể tăng, ni, phật tử. Ngay cả một quỹ riêng của ngành cũng chưa có. Khi cần thiết phải cứu trợ thiên tai thì ngành từ thiện xã hội không thể chủ động ngay được mà phải chờ xin phép, chờ thông bạch của Giáo hội.

Thứ ba, cần có hướng dẫn cụ thể về nghiệp vụ làm công tác từ thiện xã hội. Hoạt động từ thiện xã hội là một nghề và ngày càng có tính cách chuyên nghiệp. Vì vậy những tăng, ni, phật tử và cơ sở làm công tác từ thiện xã hội phải được đào tạo nghiệp vụ. Đặc biệt, Giáo hội cũng cần quy hoạch đào tạo nhân sự cho ngành từ thiện để người làm công tác này có kiến thức chuyên môn về công tác xã hội, công tác quản lý, để họ đề ra dự án có căn cứ, có tính thuyết phục và thiết thực phục vụ lợi ích của Phật giáo và dân nghèo [2, tr.394-395].

4. Kết luận

Trải qua hơn 35 năm thành lập với truyền thống “hộ quốc an dân”, Giáo hội Phật giáo Việt Nam luôn đồng hành với những thăng trầm của đất nước. Mặc dù ngân sách của Giáo hội còn khiêm tốn nhưng việc chăm lo cho xã hội năm sau

cao hơn năm trước, thể hiện tinh thần nhập thế của Phật giáo “ích đạo, lợi đời”. Những hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Việt Nam đã góp phần xoa dịu những nỗi đau, những mảnh đời bất hạnh trong cuộc sống. Nhiều ngôi chùa trong cả nước thực sự là mái ấm của tình yêu thương cho hàng ngàn em nhỏ không nơi nương tựa. Thông qua sự đóng góp đó, văn hóa Phật giáo càng lan tỏa sâu rộng trong đời sống của mỗi người dân Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Hồng Dương, Nguyễn Quốc Tuấn (2008), *Phật giáo với văn hóa xã hội Việt Nam thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [2] Giáo hội Phật giáo Việt Nam - Hội đồng Trị sự (2012), *Kỷ niệm 30 năm thành lập Giáo hội Phật giáo Việt Nam (1981-2011)*, Nxb Tôn giáo, Hà Nội.
- [3] Giáo hội Phật giáo Việt Nam - Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương (2009), *Hướng dẫn Phật tử các tỉnh thành miền Trung và Tây Nguyên*, Hà Nội.
- [4] Giáo hội Phật giáo Việt Nam - Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương (2010), *Hướng dẫn Phật tử các tỉnh thành miền Tây Nam Bộ*, Hà Nội.
- [5] Giáo hội Phật giáo Việt Nam - Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương (2010), *Hướng dẫn Phật tử các tỉnh phía Bắc*, Hà Nội.
- [6] Nguyễn Ngọc Quỳnh, Chử Thị Kim Phương (2004), “Hoạt động từ thiện xã hội của Giáo hội Phật giáo Việt Nam những năm gần đây”, Tạp chí *Nghiên cứu Phật học*, số 5.